

EEN VERKLEDE VENT OF TOCH EEN CLIENT?

ACCEPTATIE VAN TRAVESTIE IN NEDERLAND

Judith van der Spek
Den Haag, juni 1999

Werkstuk in het kader van
de Hogere BeroepsOpleiding
Maatschappelijk werk en
Dienstverlening. Deze
opleiding is verbonden aan
de Leidsche Hogeschool.

referent: dhr. E. Havermans
co-referent:

Inhoudsopgave

1	<i>Inleiding</i>	3
1.1	Mijn motivatie	3
1.2	De probleemstelling	3
1.3	Bronnen ter informatie voor het schrijven.....	3
1.4	Voor wie is deze scriptie bedoeld?.....	4
2	<i>Enkele begrippen</i>	5
3	<i>Verskillende theorieën en beschrijvingen</i>	7
3.1	Het beleven van een andere geslachtsrol.....	7
3.2	Travestie in verband met seksualiteit.....	8
3.3	De sociologische theorie.....	8
3.4	De leertheorie.....	8
3.5	Psychoanalytische theorie.....	9
4	<i>Een stukje geschiedenis</i>	10
5	<i>Problematiek en hulpvragen</i>	11
6	<i>Hulpverlening in Nederland</i>	14
6.1	Stichting Rene(e)	14
6.2	Stichting Humanitas	14
6.3	De Genderstichting.....	14
6.4	Werkgroep Facet.....	15
6.5	Huisarts	15
6.6	R.I.A.G.G.....	15
7	<i>Werkgroep Travestie en Transseksualiteit</i>	16
7.1	Oprichting van de werkgroep	16
7.2	Doel van de werkgroep	16
7.3	Landelijke Kontakt Groep- T&T.....	16
7.4	Activiteiten werkgroepen T&T	16
7.5	Mijn mening over de werkgroep T&T.....	17
8	<i>Ontmoeten van gelijkgeaarden</i>	19
8.1	Café, restaurant, disco.....	19
8.2	Winkelen.....	19
8.3	Media, muziek, boeken, films	19
9	<i>Samenvatting en conclusie</i>	21
9.1	Samenvatting	21
9.2	Conclusie.....	21
10	<i>Bijlagen</i>	23
10.1	literatuurlijst	23
10.2	Bijlage 2 Interviews met travestieten	23
10.3	Bijlage 3:.....	26

1 Inleiding

1.1 *Mijn motivatie*

Wanneer ik aan een willekeurig persoon vraag wat travestie volgens hem/haar is dan krijg ik over het algemeen het beeld van de Travestieshows van Veronica en van Nicky Nicole geschetst. De ondervraagde persoon relateert travestie dan aan homoseksualiteit en show. Dat deze persoon dat beeld schetst vind ik niet meer dan logisch. Als men zich niet bewust in het onderwerp verdiept kan men niet weten wat travestie nog meer inhoudt. Dit werkstuk gaat in op het verschijnsel travestie in het algemeen en wat het maatschappelijk werk en dienstverlening op dit gebied betekent en wat het kan betekenen. Dat travestie voornamelijk door heteroseksuelen beleefd wordt en dat dan vaak met problemen gepaard gaat weet niet iedereen. Deze scriptie moet hier onder andere een beeld van geven.

Wat zeker een goede motivatie is voor mij om dit werkstuk te schrijven is het feit dat ik mij nogal verbaas over de lesstof op de opleiding over dit onderwerp. Er valt over te melden dat er geen lesstof over was! Dit gegeven geldt niet alleen voor travestie, het geldt ook voor transseksualiteit, homoseksualiteit en andere levensvormen die met geslachtsidentiteit te maken kunnen hebben. Ik vind dit geen goede zaak. Ik kan mij namelijk voorstellen dat een maatschappelijk werker wel eens een man of vrouw met bijvoorbeeld travestiegevoelens kan tegenkomen in de beroepsuitoefening. Als de maatschappelijk werker dan minstens weet waar hij deze cliënt naar toe kan doorverwijzen is deze cliënt al voor een stuk geholpen. Weet de maatschappelijk werker niets over het desbetreffende onderwerp dan zal de cliënt zich niet begrepen voelen.

1.2 *De probleemstelling*

De probleemstelling van dit werkstuk luidt: "In hoeverre wordt travestie geaccepteerd in Nederland en welke rol speelt hulpverlening hierbij?".

Bij deze probleemstelling komen vragen aan bod als: "Welke instellingen bevorderen deze acceptatie"? Er wordt onder andere beschreven, in hoofdstuk 6, naar welke instanties men zich kan wenden als hij/zij problemen ondervindt met de zelfacceptatie van de travestiegevoelens en bij welke instanties hij/zij terecht kan als de omgeving van de travestiet vragen heeft. (zie hoofdstuk 5 en 6) En: "Wat zijn de meest voorkomende problemen van travestieten"? Er wordt beschreven met welke meest voorkomende vragen de travestiet naar hulpverleningsinstanties (zelfhulpgroepen of professionele instanties) gaat (zie hoofdstuk 5). De rol van de hulpverlening (of gebrek daaraan) moet ook duidelijk worden in deze scriptie.

Het maatschappelijk werk krijgt in de hulpverlening voor travestieten een steeds grotere rol. Omdat veel meer travestieten er voor uit komen dat zij travestiegevoelens hebben komen deze mensen ook eerder bij instanties als de huisarts en het RIAGG met het probleem, wat er eventueel is, op tafel. Naast de bestaande zelfhulpgroepen is er ook vraag naar professionele hulp. De hoofdstukken 3,5 en 6 geven uitleg over wat de maatschappelijk werkende tegen kan komen en wat goede informatie zou kunnen zijn om te weten. De hoofdstukken 2,4,7 en 8 geven meer inzicht in het begrip travestie en de levensstijl die ermee gemoeid gaat.

1.3 *Bronnen ter informatie voor het schrijven*

Er is weinig bruikbare literatuur over travestie in Nederland naar mijn mening. Er is meer theoretische Nederlandse literatuur over transseksualiteit. Wanneer er over travestie geschreven wordt is het vaak in romans of in de vorm van interviews. Toch denk ik met de kleine hoeveelheid bruikbare literatuur en mijn ruime persoonlijke ervaringen met travestie er een werkstuk te schrijven valt.

Ik begeef mij nu een aantal jaren onder travestieten die mij geholpen en geïnspireerd hebben om dit werkstuk te schrijven. Al door de eerste omgang met travestieten werd ik geprikkeld om de bestaande literatuur te gaan lezen en informatie op te doen bij verschillende instanties. Ik heb een aantal vraaggesprekken gehouden met enkele travestieten op ontmoetingsavonden in Amsterdam (zie hoofdstuk 7)

Deze interviews dienen als illustratie en niet zozeer om conclusies uit te trekken (hiervoor is het aantal interviews te laag).

Ook heb ik onder verschillende "buitenstaanders" (in tegenstelling tot "ingewijden") wat vragen gesteld over het onderwerp travestie. Hiermee wilde ik inzicht krijgen hoe travestie op dit moment onder mensen leeft.

Daarnaast heb ik bezoeken gebracht aan de Stichting Humanitas en het VU- ziekenhuis. Regelmatig heb ik de media nauw gevolgd wat betreft alles wat met genderdysforie (bepaalde ontevredenheid over het eigen geslacht) te maken heeft.

1.4 Voor wie is deze scriptie bedoeld?

Dit werkstuk is gericht aan iedereen die interesse heeft voor het onderwerp travestie. Vooral maatschappelijk werkenden (en studenten) raad ik aan om deze scriptie en de daarbij bestaande literatuur te lezen.

Het zou verhelderend kunnen werken (zie hoofdstuk 1.1). Het is goed om te weten wat problemen van travestieten kunnen zijn en waar men travestieten naar door kan verwijzen. (zie hoofdstuk 5 voor tips waar hulpverleners aan moeten voldoen wil hij/zij een cliënt goed kunnen voorlichten en helpen). Ook moet het de acceptatie kunnen bevorderen. Discriminatie komt voort uit onwetendheid (althans, dit is mijn mening).

2 Enkele begrippen

Alvorens ik een uitleg over travestie wil geven stel ik eerst beknopt wat andere belangrijke begrippen aan de orde die nauw verwant zijn met travestie;

- Genderdysforie

Genderdysforie (gender= geslacht, dysforie= onvrede) betekent dat iemand een gevoel van onvrede heeft over het geslacht waarin hij/zij geboren is. Het is het overkoepelende woord voor de hieronder beschreven begrippen en de andere belevingsvormen die tussen travestie en transseksualiteit liggen. Deze mensen hebben twijfels over hun genderidentiteit (zij twijfelen of zij man of vrouw zijn). Sommige van deze personen neigen naar transseksualiteit of transgenderisme. Anderen uiten hun gevoelens door middel van travestie.

Vormen van genderdysforie:

Man in rok

Soms heeft een man de onbedwingbare behoefte een rok te dragen in plaats van een broek. Deze man is geen travestiet want hij zal niet verder gaan dan het dragen van een rok.

Fetisjisme

Als iemand alleen al door een bepaald kledingstuk of een bepaalde stof seksuele bevrediging kan verkrijgen is deze persoon fetisjist. Hier is dan vaak sprake van een vrouwelijk kledingstuk zoals panty's of lingerie.

Interseksualiteit

Bij interseksualiteit vertoont iemand zowel mannelijke en vrouwelijke geslachtskenmerken. Alleen één geslachtsklier functioneert. Bij # hermafrodieten functioneren beide geslachtskenmerken.

Transseksualiteit

Mensen die als biologische man geboren zijn maar zich vrouw voelen (of andersom) noemt men transseksueel. Zij hebben onvrede over hun gender.

Hun genderidentiteit (= het eigen beeld van het geslacht) is anders dan hun uiterlijke kenmerken.

Transseksuelen ondergaan in de meeste gevallen een hormoonkuur en een geslachtsaanpassende operatie.

Na die operatie behoren deze mensen tot het eigen geslacht en zijn in principe dan geen transseksueel meer. Een bekende term om deze mensen te benoemen is dan ex- transseksueel.

Transgenderisme

Een transgenderist is niet zozeer in het verkeerde lichaam geboren maar heeft de behoefte een andere verhouding/situatie aanbrengen in aan zijn/haar lichaam. Zo wil de transgenderist bijvoorbeeld graag zijn penis behouden maar door een hormoonkuur borsten verkrijgen. In deze begrippen heb ik de seksuele voorkeuren (de seksuele gerichtheden op personen van het andere en/of hetzelfde geslacht) achterwege gelaten.

Wordt de seksuele voorkeur wel vermeld dan kan men uiteindelijk 81 gendercategorieën beschrijven.

Hierbij verwijs ik naar een werkstuk van ir. R.J. Eykelboom "het continuüm tussen man en vrouw".

Dit werkstuk behandelt de factoren die bepalen wanneer iemand mannelijk of vrouwelijk is. Deze factoren zijn; Biologisch geslacht, gender- identiteit, gender- rol en seksuele voorkeur.

Wanneer je stelt dat deze factoren meerwaardig zijn (mannelijk en vrouwelijk) dan kun je de volgende som maken: $2 \text{ tot de macht } 4 = 16$. Rekening houdend met de geleidelijke schaal tussen mannelijk en vrouwelijk kom je op een derde macht (beide) uit. Dan ontstaat de som $3 \text{ tot de macht } 4 = 81$ gendercategorieën.

In het werkstuk van ir. R.P. Eikenboom worden deze 81 categorieën beschreven.

Travestie

Het begrip waar deze scriptie voornamelijk over gaat is travestie. In mijn eigen woorden zou ik travestie beschrijven als; voornamelijk mannen die zich kleden in vrouwenkleding en daardoor dan een geheel andere uitstraling, beweging en emoties vertonen.

Dit ook ten gevolg van het gebruiken van andere vrouwelijke attributen zoals vrouwelijk schoeisel en make- up.

Ik kan deze beschrijving baseren op intensieve omgang met travestieten (zie hoofdstuk 7 over de maandelijkse soosavonden voor travestieten en transseksuelen van de NVSH). Door deze ervaringen leer ik ook dat alle travestieten voor zich, de travestie allemaal anders beleven. Elke travestiet heeft weer een andere levenswijze ten opzichte van het beleven van travestie. Sommige travestieten kleden zich elke dag als vrouw en gaan zonder enige problemen naar buiten en doen alles wat zij willen. Sommige travestieten schamen zich nog vaak om zich aan anderen te vertonen in omgeklede staat. Dit hangt allemaal samen met de fase van ontwikkeling waarin de travestiet zich als persoon bevindt en in welke omgeving hij zich bevindt.

Bijvoorbeeld: rolt hij als jonge homoseksuele jongen het discocircuit binnen dan kan hij zich misschien snel relateren aan de andere jonge travestieten die erg uitbundig zijn. Dit is dan een levensstijl waar hij voor kiest. Een ander voorbeeld is een heteroseksuele man die al vanaf zijn jeugd worstelt met travestiegevoelens en van nature erg onzeker is. Deze zal door de maatschappelijke taboes die nog op travestie liggen minder uitbundig naar buiten komen en niet meteen in een disco uitgaan. Als hij positieve reacties uit de omgeving krijgt zou dat deze ontwikkeling natuurlijk wel kunnen versnellen. Dit proces kan ondersteund worden door zelfhulpgroepen en professionele hulpverlening. Het is voor een travestiet vaak moeilijk om in de eerste fase van "uit de kast komen" hulp te zoeken bij het maatschappelijk werk. Naar mijn mening is het makkelijker en comfortabeler voor een travestiet om zich eerst te oriënteren bij de verschillende zelfhulpgroepen voordat hij wat dieper op het probleem op kan gaan bij eventuele professionele hulpverleners. De hulpverleners bij de zelfhulpgroepen kunnen ook door middel van hun ervaringen doorverwijzen naar professionele hulpverleners. In hoofdstuk 5 wordt hier dieper op ingegaan.

Om het begrip travestie misschien duidelijker te maken citeer ik; dr. A. M. Verschoor (psycholoog bij het genderteam in het VU- Ziekenhuis te Amsterdam); "We noemen een man travestiet als zijn sekse mannelijk is, zijn genderidentiteit ook mannelijk is, maar zijn gedrag, dus zijn genderrol, soms of heel vaak vrouwelijk is. Van travestie is met name sprake als dit vrouwelijke gedrag zich uit in een voorkeur voor het dragen van vrouwelijke kleding. Maar bij vele travestieten beperkt het zich veelal niet tot het omkleden in vrouwelijke kleding, maar proberen ze door hun hele manier van doen op die momenten de vrouwelijke rol te spelen. Voor vrouwelijke travestieten geldt het omgekeerde." (Een dubbel bestaan, Amsterdam,1990).

In het volgende hoofdstuk komen verschillende theorieën aan bod over travestie.

3 Verschillende theorieën en beschrijvingen

Er bestaan veel theorieën en beschrijvingen over en van het verschijnsel travestie. Travestie is een onbedwingbaar verlangen van een persoon om zich te hullen en zich daardoor voor te doen als een persoon van de andere sekse. Dit wil niet zeggen dat deze persoon een geslachtsverandering wil ondergaan zoals dat het geval is bij transseksuelen. In dit hoofdstuk ga ik dieper op het onderwerp travestie in. Het hoofdstuk is gedeeltelijk gebaseerd op hoofdstuk 7 uit het boek " Een dubbel bestaan " geschreven door Anton Verschoor en Janke Poortinga. (Swets & Zeitlinger 1990).

Wetenschappelijke omschrijvingen

(Ebing- 1894) onderscheidt vier oorzaken voor het omkleden in het algemeen en beschrijft ze als volgt;

- a. De eerste oorzaak ligt in het fetisjisme (zie hoofdstuk 1) Het zal dan gaan om het dragen van bepaalde vrouwenkleding voor de seksuele prikkels die daar bij komen voor sommige mannen.
- b. De tweede oorzaak zou met homoseksuele gevoelens te maken kunnen hebben. De homoseksuele man heeft de behoefte om als vrouw gezien te worden. Vooral met reden zo andere mannen te versieren.
- c. De derde oorzaak zou liggen in het tweeslachtige trekken of kenmerken van de heteroseksuele man. De vrouwelijke trekken zijn dan sterk ontwikkeld.
- d. De vierde oorzaak zou liggen in het waanidee van mannen om zich door aanpassingen (lichamelijke ingrepen en omkleden) ook zich werkelijk te voelen als een vrouw en dus een vrouw te worden in werkelijkheid.

De oorzaken a,b en c liggen in het Nederland van vandaag nog vaak in een taboesfeer. Wanneer een man een vrouwelijk slipje aantrekt of zich vrouwelijk gedraagt wordt dat nog steeds als afwijkend gezien en benoemd als "homogedrag". Op dit gebied is de acceptatie nog niet volledig in Nederland in tegenstelling tot het ontwikkelen van zelfhulpgroepen die op een andere manier de acceptatie bevorderen. Die acceptatie is dan vaak nog alleen in buurt van de travestiet zelf.

De vier bovengenoemde oorzaken omvatten al een groot deel van de hedendaagse opvattingen over travestie in al zijn verschijningsvormen.

Ebing was met deze indeling al een stuk zijn tijd vooruit.

Een latere definitie van travestie komt van Hirschfield (1910) die nu nog steeds geldt en makkelijker te hanteren is dan allerlei wetenschappelijke theorieën. Deze definitie luidt als volgt; "De drang de kleding te dragen van de sekse die niet overeenkomt met die van de persoon zoals die door zijn geslachtsorganen wordt aangeduid".

Dezelfde Hirschfield introduceerde ook de term "transvestismus" wat later vervormd werd tot travestie in het Nederlands.

In 1928 komt Ellis met een beschrijving die ook de seksuele voorkeur van de travestiet omschrijft. Dit is ook in de hedendaagse samenleving erg van belang om duidelijk te stellen. Er wordt nog vaak gedacht dat wanneer een heteroseksuele man zich als vrouw voordoet, deze man in die periode van omkleding ook van seksuele voorkeur veranderd en dus als vrouw op mannen zou vallen. Ellis omschrijft travestie als volgt; " Het zich voelen als een persoon van het andere geslacht en, zoveel mogelijk, de smaak, gewoontes en kleding aannemen van het andere geslacht, terwijl de seksuele voorkeur (dus of iemand op mannen of op vrouwen valt) hetzelfde blijft.

Hirschfield, die de term travestie had ingewijd, onderscheidde in 1930 een tiental typen travestie. Tussen deze subgroepen zijn zeker geen scherpe grenzen te stellen maar het levert wel herkenning op voor mensen die ingewijd zijn in de travestie- wereld.

In latere beschrijvingen wordt er steeds meer nadruk gelegd op de betekenis van travestie voor de betrokkene zelf. De vraag wordt gesteld waarom travestieten zich omkleden en welke behoefte dat bevredigd. Uit deze beschrijvingen komen twee opvattingen naar voren;

3.1 Het beleven van een andere geslachtsrol

Bij deze eerste opvatting heeft beleving van travestie weinig tot niets te maken met seksualiteit. Travestie zal eerder emotionele ontspanning teweeg brengen.

Walinder (1967) beschrijft primaire en secundaire travestie in het kader van travestie als het beleven van een andere geslachtsrol. Bij primaire travestie is het omkleden op zich de behoefte. Amerikaanse

travestieten van een belangenorganisatie (Foundation for Personality Expression) definiëren dit gedrag zo; " Een gedragspatroon dat wordt gekarakteriseerd door het dragen van kleren en attributen van het andere geslacht, waarbij deze activiteit een doel op zichzelf is en niet een middel tot een ander belangrijk doel."

Onder secundaire travestie verstaat Walinder het omkleden met een ander doel zoals bijvoorbeeld; seksuele opwinding vinden door bepaalde kledingstukken of seksueel contact aan gaan in vrouwenkleding zoals de "dragqueens". Dit zijn de homoseksuele mannen die travestiet zijn. Deze uiten zich in een wat meer extravagant uiterlijk in tegenstelling tot de heteroseksuele travestiet die toch wat dichterbij het beeld van de "gewone" vrouw wil komen.

3.2 Travestie in verband met seksualiteit

Een deel van de travestieten beleeft zijn travestie als seksueel opwindend gevoel. Hij voelt een lustgevoel, of lustbeleving, alleen al bij het aanschouwen van vrouwelijke kleding. Wanneer hij de kleding aandoet kan er een seksueel hoogtepunt ontstaan. Bij veel travestieten neemt het lust gevoel, naarmate zij ouder worden, af en slaat het om in gedrag zoals beschreven hierboven bij type 1 (het beleven van een andere geslachtsrol). Enkele wetenschappers verbinden deze vorm van travestie aan bijvoorbeeld masochisme of homoseksualiteit. In 1982 komt Stoller met de opvatting om deze vorm van travestie te koppelen aan fetisjistisch gedrag. In deze tijd wordt deze term (fetisjisme) meestal nog gebruikt om dit seksuele gedrag van een travestiet te benoemen.

In principe kunnen we de conclusie trekken dat travestieten niet de neiging hebben ontevreden te zijn met hun geslacht en rol daarbij maar willen zij van zo nu en dan tot vaker van genderrol verwisselen. In theorie heeft de travestiet weliswaar een onbedwingbare behoefte om zich voor te doen en zich in zekere mate te voelen als een persoon van het andere geslacht, toch is daar niet het gevoel van onvrede met het eigen lichaam.

In praktijk is er een geleidende schaal tussen travestie en transseksualiteit. Hier wordt mede uiting door gegeven door transgenderisme (zie hoofdstuk 2).

Die geleidende schaal wil zeggen dat sommige travestieten in hun jonge jaren soms de neiging tot rolverwisseling hebben maar totaal geen onvrede met hun aangeboren geslacht hebben. Later, wanneer de travestiet zo tussen de 40 en 50 jaar is kan dat gevoel veranderen. Deze mannen zijn niet langer tevreden met hun mannelijke lichaam en voelen zich prettiger in de vrouwelijke rol.

Wise en Meyer (1980) zien de oorzaak hiervan in het feit dat naarmate de man ouder wordt hij zijn mannelijke kant van zijn persoonlijkheid niet meer kan laten fungeren als tegenwicht voor zijn vrouwelijke kant.

Dit kan bijvoorbeeld als oorzaak hebben dat zich ontslag voordoet als de man een heel mannelijk beroep uitoefent en dit niet meer in evenwicht met zijn persoonlijke (vrouwelijke) privé-gevoelens. Ook wanneer deze man zich terugtrekt voor zijn omgeving in verband met het ervaren van deze gevoelens kan dat verlies van aanzien opleveren.

Na al deze beschrijvingen reist natuurlijk de vraag hoe travestiegevoelens bij iemand opgewekt worden.

Hier zijn een aantal theorieën over opgezet zoals bijvoorbeeld;

3.3 De sociologische theorie

Een man kan lijden onder de druk die uit "het-man-zijn" voortkomt. Hij wil hieraan ontsnappen door zijn vrouwelijke kanten naar voren te brengen en te accentueren. Sommige mannen hebben zich zo erg op die mannelijke rol gestort dat zij een totale rolomkering nodig hebben om toch hun vrouwelijke kant te voelen en te laten zien.

3.4 De leertheorie

Deze theorie hangt samen met het begrip "conditioneren". Conditioneren is het aanleren van gedrag door de oorzaak- gevolg methode. Bijv: Een rood stoplicht laat de meeste burgers stilstaan door de associatie met de politie en een boete. De burgers hebben geleerd dat dat het gevolg is van door rood licht rijden.

De travestiet zou toevallig door een verkleedpartijtje seksuele opwinding voelen en dus leren dat hij door verkleeding tot een orgasme zou kunnen komen.

Er zijn wat bezwaren tegen deze theorie want het vertelt ons onder andere niets over de travestieten die nooit seksuele opwinding voelen bij het omkleden.

3.5 Psychoanalytische theorie

Deze theorie gaat in de eerste instantie wel van de seksualiteit uit. De castratieangst (de angst voor het afsnijden van de geslachtsdelen) kan een rol spelen bij de vorming van travestiegevoelens bij een man. De castratieangst zou dan opspelen in de oedipale fase (een leeftijd, 3 tot 6 jaar, waarbij de jongen seksuele interesse ontwikkelt voor de moeder en het meisje seksuele interesse zou ontwikkelen voor de vader).

In deze fase ontstaat jaloezie en rivaliteit tegen de vader omdat hij zijn moeder ook als begerig ziet en dus moet delen. Uit angst dat zijn vader zijn geslachtsdelen zal afsnijden bedenkt de jongen een list; hij neemt een vrouwelijk uiterlijk aan zodat hij geen bedreiging voor zijn vader meer is (deze veronderstelling komt van Fenichel, 1930).

Het omkleden van de jongen zou ook de angst voorkomen om gescheiden te worden van zijn moeder en zelfstandig te moeten gaan leven.

(deze veronderstelling komt van Person en Ovesey, 1974).

Ook is er onderzocht dat het zich voordoen als de andere sekse een aanvaarding kan zijn voor homoseksualiteit (Allen, 1969 en Sim, 1974).

Deze psychoanalytische theorieën werpen natuurlijk weer veel vraagtekens op. Bijvoorbeeld; waarom zou een homoseksueel zich wel kunnen vinden in het stiekeme omkleden en het nagekeken worden op straat en niet kunnen leven met het feit dat hij homoseksueel is? Tegenwoordig is het meer taboe om travestiet te zijn dan homoseksueel te zijn.

Ook de theorie over de castratieangst werpt de vraag op waarom dan de meeste travestieten zich kunnen herinneren dat ze pas op hun zesde of zevende (vaak in het twaalfde levensjaar) travestiegevoelens kregen.

Conclusie van dit hoofdstuk is; dat de oorzaak van travestiegedrag niet te verklaren is en dat er maar vaag eventuele oorzaken voor aangewezen kunnen worden. De beschreven theorieën kunnen een indicatie geven hoe de travestiegevoelens bij een persoon ontstaan kunnen zijn. Travestieten die zich verdiept hebben in de theorieën herkennen sommige aspecten maar de meeste vaak helemaal niet.

Voor werkers in het maatschappelijk werk is het belangrijk in te kunnen schatten hoe travestiegevoelens ontstaan zouden kunnen zijn en hoe er in het heden mee wordt omgegaan. Veel bovengenoemde aspecten (verlies van prestige en het feit dat travestie kan toenemen) kunnen een belangrijk rol spelen bij een therapie. Cliënten kunnen behoed worden van teleurstellingen en cliënten kunnen voorbereid worden op bepaalde aspecten die nog zouden kunnen gebeuren in de levensloop. Ook de omgang met kinderen (zie 3. Psychoanalytische theorie) kan versoepeld worden wanneer de ouders weten wat er zoal kan spelen bij kinderen. Het is bovenal belangrijk te weten als een werker in aanraking komt met een travestiet wat voor een levensstijl diegene heeft en daarop verder kan studeren wat eventuele aanwijsbare symptomen van gedrag kunnen zijn.

4 Een stukje geschiedenis

In de geschiedenis komen wij als eerst in aanraking met het gegeven travestie in het Oude Testament (Deuteronomium 22:5) daar staat geschreven; "Een vrouw zal geen manskleren dragen en een man geen vrouwenkleed aantrekken, want ieder die deze dingen doet, is den Here Uw God, een gruwel." Door de eeuwen heen zijn veel mensen er anders over gaan denken maar er is in Nederland nooit zoveel en zo snel veranderd op dit gebied dan in de laatste 30 jaar. In de oudheid werd travestie automatisch gekoppeld met homofilie. Dit leidde tot een verbod op travestie in de Hebreeuwse Wet, hoofdzakelijk omdat travestie ook onder homo's voorkwam. Later, daarentegen, werd travestie bij de Grieken geaccepteerd. In het dagelijks leven en in de mythologie kwam travestie voor maar het moest wel dienen om bepaalde goden te dienen en het had een functie bij huwelijksceremonies. Wanneer zowel mannen en vrouwen zich zouden verkleden in kleding van het andere geslacht zou dat de heteroseksualiteit laten toenemen. Vanaf 800 jaar voor Christus (Romeinen) vond travestie in weg binnen de aristocratie en de kunst (theaterwereld) en dan uitsluitend bij mannen.

In de Middeleeuwen die daarna volgden staat travestie voornamelijk bekend als iets duivels en dus strafbaar, dit was althans de opvatting van de Christenen. Het Christendom was bang voor verloedering van de seksuele normen en waarden. Wanneer men aan travestie zou doen dan zou dat leiden tot openlijke seksualiteit. Over het algemeen werd travestie gezien als een seksuele activiteit van de lagere klasse van de bevolking (landbouwers) die hun travestie soms tot uiting brachten tijdens oogstfeesten. In deze tijden had travestie in landen als China en Japan juist een grote betekenis. De beroemdste theaters lieten hun vrouwenrollen vertolken door mannen. In de achttiende eeuw had travestie een populaire status in geheel Europa. Het diende vaak als tegenhanger van het rationalisme.

Men organiseerde bijvoorbeeld gemaskeerde bals en feesten aan waar travestie werd gedaan. Een eenvoudige schoenlapper kon zich voordoen als prinses en de scheiding van de seksen werd op een laag pitje gezet.

In deze tijden deden zowel mannen en vrouwen aan travestie.

In de negentiende eeuw kregen vrouwen nog maar weinig kans om zich voor te doen als man. Dit door de invoering van striktere keuringen en invoering van paspoorten en dergelijke. Op deze manier kregen vrouwen minder kans om te werken om onder een huwelijk uit te komen. Ook de kans op een baantje was nu gauw verkeken. Travestie onder mannen werd rond 1750 ook als belachelijk gezien en men kon de doodstraf ervoor krijgen. Hierdoor werd de publieke vertoning van travestie in de achttiende en negentiende eeuw beperkt tot het theater waar het eveneens belachelijk werd gemaakt en alleen diende om de lachers op de hand te krijgen. Ondertussen worden er in verschillende grote steden in Europa gelegenheden geopend voor de homoseksuele travestieten. Deze mensen kun je vergelijken met de "drag- queens" van deze dagen. Samenvattend kun je stellen dat door de eeuwen heen travestie een golfbeweging heeft gemaakt van wel of- niet acceptatie en in welke context de travestie beleefd werd. In de loop van de twintigste eeuw werden en worden we door de opkomende media gevoerd met allerlei vormen van travestie. In films uit de twintiger en dertiger jaren kun je travestie zien, soms op komische wijze (Snip en Snap) en soms op theatrale wijze (Marlene Dietrich, Rupaul). In de laatste twintig jaar zijn er documentaires gemaakt over de serieuze travestie en hoe de persoon dat werkelijk beleeft in zijn persoonlijke leven.

5 Problematiek en hulpvragen

Travestie en de daarbijbehorende problemen zijn in Nederland maar voor een klein gedeelte zichtbaar. Hier ligt ook het probleem van de acceptatie in. Er is weinig van bekend. De media springt de laatste jaren wel in op het gebrek aan informatie over travestie. Maar veel travestieten twijfelen of dit de acceptatie ten goede komt aangezien de media vaak een eenzijdig beeld schept. Het draait in de media vaak om de seksuele kant van travestie die veel onder homoseksuelen beleefd wordt. Wat betreft de acceptatie van travestie zal er nog heel wat verbeterd kunnen worden.

Travestie wordt voor een groot gedeelte beleefd bij mensen thuis achter gesloten deuren. Er heerst vaak een sfeer van schaamte en geheimzinnigheid omtrent de openbaring van iemand zijn travestiegevoelens naar de buitenwereld. In deze fase wordt er ook weinig naar professionele hulp gezocht. Het is voor een maatschappelijk werker erg moeilijk om in deze fase hulp te verlenen aan een cliënt die kleine uitingen loslaat over eventuele travestiegevoelens. De cliënt moet eerst voor zichzelf accepteren dat hij deze gevoelens heeft voordat anderen invloed kunnen uitoefenen op het proces van verwerking en oplossing van het probleem. Afhankelijk van de verdere ontwikkeling van de cliënt in zijn omgeving komt naar voren of er werkelijk over een probleem gesproken moet worden. Wanneer de omgeving van een cliënt positief reageert op het fenomeen travestie kan de cliënt er makkelijker mee omgaan en ziet zij het niet meer zozeer als een probleem.

Paul Vennix beschrijft in zijn boek "Travestie in Nederland en Vlaanderen"

(1997) een aantal factoren die samenhangen met een laag innerlijk weltevreden van de heteroseksuele travestiet; (de rol van de hulpverlener komt hierbij ook aan bod, deze ligt in kerntaak 1 van het beroepsprofiel voor maatschappelijk werkers)

Deze factoren zijn:

a. Travestie wordt nog steeds gezien als een psychische stoornis waardoor de travestiet in psychische problemen komt. Er ontstaan schuld -en schaamtegevoelens uit angst voor een negatieve houding vanuit de sociale omgeving. De omgeving is de doorslaggevende factor voor een positievere kijk op het leven door een travestiet. Het is de taak van de hulpverlener om de omgeving te beïnvloeden de travestiet te accepteren. Dit is, mede door de taboesfeer die er vooral onder ouderen nog heerst, een erg moeilijk stap. Wanneer men als hulpverlener kijkt naar het beroepsprofiel kan men vier kerntaken onderscheiden. Eén daarvan (Kerntaak 1) is de psycho –sociale hulpverlening. Hierin wordt beschreven dat de hulpverlener ondersteuning moet bieden in het verzachten van problemen die kunnen ontstaan in de interactie tussen de cliënt en zijn omgeving. Deze omgeving kan de het persoonlijk netwerk zijn maar ook de maatschappij in zijn geheel. De ontplooiingsmogelijkheden en het verwerken van de problemen zijn belangrijke doelen van deze kerntaak.

b. Het is voor travestieten vaak een probleem om een vaste relatie aan te gaan en die te behouden. Dit leidt ook tot psychische problemen. Een werkgroep als FACET kan dienen als ondersteuning voor de partner van een travestiet. Het uitwisselen van ervaringen kan veel begrip opleveren voor de cliënt.

c. De genderdysforie op zich kan al een negatieve invloed op het innerlijk welbevinden hebben wanneer de afkeer tegen het man- zijn sterker wordt of is.

Voorals de travestie grotere vormen aan gaat nemen en de cliënt gaat twijfelen of er geen transseksualiteit in het spel is, is goede begeleiding van hulpverleners van belang.

Op deze factoren nog wat illustrerende uitleg;

ad. a.: In het openbare en sociale leven wordt er verschillend gereageerd op travestie. Een travestiet zegt hierover; " Ik ga liever niet alleen over straat en zeker niet overdag, 's avonds wil ik het nog wel eens doen maar ben dan blij als ik weer in mijn auto zit. Wanneer ik samen met iemand ben voel ik me veiliger. Ik ga overdag wel winkelen voor vrouwenspulletjes maar alleen als man. Ik zal die kleding ook niet passen. Ik koop wat en pas het thuis. Als het niet goed is ga ik het ruilen. Ik ben gewoon bang dat er iemand de paskamer inkomt".

Andere travestieten zijn minder angstig om alleen, overdag op straat te gaan. Vooral in Amsterdam voelen travestieten zich aardig op hun gemak om te gaan winkelen.

Er zijn in Amsterdam ook aardig wat winkels speciaal voor travestieten waar zij zich ook om kunnen kleden en advies kunnen krijgen.

Travestieten op straat roepen soms verbale reacties op. Maar vaak krijgen travestieten alleen starende blikken toegeworpen. Het echt fysiek iets aandoen van travestieten komt nu nog maar weinig voor. Helaas komt het dus een enkele keer nog wel voor, de travestiet kan dan in ieder geval bij de werkgroep T&T (zie hoofdstuk 7) terecht voor hulp en advies .

ad. b.: Door angst voor de reactie die partners kunnen hebben op travestiebeleving van de travestiet is het vaak moeilijk voor travestieten om relaties aan te gaan. Soms trouwen travestieten met de gedachte dat het de travestie zal "genezen". Ze houden hun travestiegevoelens dan vaak geheim en zetten hun hele damesgarderobe bij het vuilnis.

Uit onderzoek blijkt dat travestie niet te genezen is en de travestiet zal dus de gevoelens moeten onderdrukken. Dit heeft een negatief effect op de relatie met de echtgenote.

ad.c.: Wanneer iemand zich niet lekker of incompleet voelt in zijn lichaam, in wisselwerking met zijn gevoel, kan dit invloed hebben op je algehele gesteldheid. Wanneer de afkeer tegen het "man- zijn" alleen maar groter wordt kan alleen het uiten van de gevoelens nog enige ontspanning bieden. In de travestie- wereld is het bekend dat, zeker 20 jaar geleden, er bij verschillende hulpverleners zoals; huisarts, maatschappelijk werker, psycholoog en psychiater erg weinig bekend is over travestie en de gevolgen ervan.

Deze onwetendheid geldt niet alleen voor travestie maar vaak ook voor andere identiteitsproblemen die met seksualiteit te maken kunnen hebben. De laatste tijd is daar wat verbetering in aan het komen (zie hoofdstuk 6).

Het is aan hulpverleners de taak om ondersteunend te zijn om deze verbetering voort te zetten. Terugkomend op de kerntaken uit het beroepsprofiel van de maatschappelijk werker zijn er de volgende suggesties:

Kerntaak 2 Concrete en informatieve hulpverlening;

Bij deze taak kan gedacht worden aan de praktische hulpverlening aan travestieten. Wanneer de travestiet naar buiten wil treden kan hij bijvoorbeeld bij de NVSH (zie hoofdstuk 7) terecht voor kleding en make-up advies. Via deze weg kan zij ook in contact komen met bijvoorbeeld logopedisten en bewegingstherapeuten.

Informatieve hulpverlening zou uiting kunnen vinden in voorlichtingsbijeenkomsten over travestie. Bij de NVSH wordt dit al gedaan maar die informatie is dan alleen voor de travestiet en kleine omgeving zelf. Het zou een idee kunnen zijn om meer informatie bijeenkomsten te houden voor andere hulpverleners als; huisartsen, algemeen maatschappelijk werkers, medewerkers van het R.I.A.G.G., bedrijfsmaatschappelijk werkers en jeugdwerkers.

Kerntaak 3 Onderzoek en rapportage

Op dit gebied sluit deze taak aan op de vorige. Wanneer er informatie verstrekt wordt moet dit gerapporteerd worden en doorgegeven aan volgende werkers. Dit is ook een vorm van signalering (Kerntaak 4) in deze taak zouden hulpverleners ook wat veldwerk kunnen doen. Zij zouden verschillende hulpgroepen kunnen bezoeken die de belangenbehartiging van travestieten tot nu toe op zich genomen hebben.

Travestieten hebben onder andere de volgende vragen;

1. Is travestie te genezen?

In de travestiekring die nu in Nederland bestaat, en die er ook voor uitkomt, deelt men de ervaring dat travestie niet te genezen is en dat de behoefte aan travestie eerder toeneemt naarmate de persoon ouder wordt dan dat hij afneemt.

De ouderen (vanaf 60 jaar) onder travestieten vertellen dat zij er vroeger voor vochten om er iets tegen te doen. Ze liepen instanties af om hulp te krijgen. Een enkeling vond een luisterend oor maar dat was ook alles. Dat luisterende oor is nog steeds een belangrijke factor in de hulpverlening. Het aandragen van werkelijke oplossingen is erg moeilijk. De extreme oplossingen als; "Gooi de garderobe bij het vuilnis en stop gewoon" of "Accepteer het gewoon en ga je eigen gang" zetten allebei geen zoden aan de dijk. Het gevoel van geen of wel acceptatie krijgen zal niet volledig aanwezig zijn. Wil de hulpverlener iets bijdragen aan de persoonlijke acceptatie van de cliënt dan zal er een uitgebreid plan gemaakt moeten worden en daarbij alle aspecten uit het leven van de cliënt betrekken. Het is voor de hulpverlener belangrijk te weten dat de vraag om genezing vaak gebaseerd is op het oplossen van het "dubbele" gevoel. Aan de ene kant geeft het omkleden zoveel voldoening en gemoedsrust wat een man niet kwijt wil raken. Aan de andere kant leeft hij in schaamte en wil hij het gevoel zo diep mogelijk wegstoppen voor de buitenwereld en ook voor zichzelf.

2. Gaat het over als je ouder wordt?

Zoals in de vorige vraag al beschreven wordt de travestiedrang vaak groter als men ouder wordt. De travestiet stelt deze vraag vaak om erachter te komen hoe de toekomst qua relaties en sociale contacten er uit zou kunnen zien. Dit gegeven is belangrijk voor een hulpverlener om te weten. Hij kan de cliënt geen valse hoop geven dat de travestiegevoelens misschien wel af zullen nemen.

3. Hoe vertel ik het mijn partner?

Eén van de moeilijkste dingen voor een travestiet is het delen van zijn gevoelens met de partner. Vooral al wanneer de travestiet wat ouder is en al een aantal jaren getrouwd is met een partner. Door de onbekendheid van travestie bij oudere mensen (ongeveer vanaf 40 jaar) kan het onbegrip van de partner erg groot zijn. De echtgenote zal allerlei vragen hebben waar de man zelf ook niet goed raad mee weet.

De soms desastreuze gevolgen kan de travestiet vaak al van tevoren inzien (door gesprekken met andere travestieten). Daarom is de angst vaak te hoog om de partner in te lichten.

Dit uit zich in het stiekem verkleden als de partner niet thuis is of het bezoeken van een T&T- avond (zie hoofdstuk 7) onder het mom van overwerk of het gaan sporten. Het vertellen aan de partner brengt dus een hoog risico met zich mee en het moet helemaal aan de travestiet zelf overgelaten worden of, en hoe hij het verteld.

4. Hoe kom ik aan attributen?

Wanneer een man de neiging krijgt tot travestiegedrag wil hij natuurlijk zo dicht mogelijk in de buurt komen qua uiterlijk als een "echte" vrouw. Hier zijn spullen voor nodig. Met deze vraag gaat de travestiet niet naar een professionele hulpverlener. Hij zal via -via in contact komen met bijvoorbeeld de N.V.S.H. die hem verder kunnen helpen. (zie hoofdstuk 7).

Hier komen meer de praktische hulpverleners in beeld zoals; de logopedist, de bewegingsadviseur en visagist.

In het volgende hoofdstuk geef ik een aantal beschrijvingen van de verschillende hulpverleningsinstanties en hun werkwijze en effect op de travestie- wereld.

6 Hulpverlening in Nederland

In Nederland zijn enkele hulpverleningsinstanties en adviesorganen voor mensen met travestiegevoelens. Deze instanties hebben veelal een algemeen karakter waar mensen met genderdysforie terecht kunnen.

In dit hoofdstuk wil ik niet alleen deze instanties beschrijven maar ook andere hulpverleningsinstanties waar travestieten ervaringen mee hebben. Aan bod komen: R.I.A.G.G., huisarts, de Genderstichting van het VU- ziekenhuis, stichting Humanitas, Facet (werkgroep voor travestieten) en Stichting Rene(e).

6.1 Stichting Rene(e)

Stichting Rene(e) is opgericht in 1996. Deze stichting biedt specifieke hulp aan mensen met genderdysforie en gaat daarbij uit van de drie hoofdgroepen namelijk; Travestie, Transgenderisme en Transseksualiteit (zie hoofdstuk 2).

De stichting Rene(e) heeft een 24- uurs hulplijn (de 3t-lijn: 09001122360) voor mensen met problemen op het gebied van genderdysforie. Hoofdoprichter Madame Arthur is zelf transgenderist en wil dit fenomeen meer in de belangstelling laten komen en spreekt dus nu ook veelvuldig van de 3T's in plaats van T&T. Madame Arthur komt vaak op televisie en geeft dan informatie over 3T. Deze ondersteuning en informatie is niet alleen gericht op de individuele hulpvrager maar ook op de overheid (zoals het Ministerie van Volks Gezondheid) en verschillende zorginstellingen. Deze stichting heeft dus als duidelijk doel om de acceptatie in Nederland te bevorderen door onder andere deze grote organisaties en instellingen te confronteren.

Madame Arthur is zelf gastvrouw op de T&T- avonden in Hoorn en een belangrijk aanspreekpunt op de T&T- avonden in Amsterdam. Ook geeft zij voorlichting over deze onderwerpen. Deze stichting is, zoals beschreven, opgericht door een ingewijde. Een maatschappelijk werkende is hierbij niet betrokken. Een stichting als deze heeft dat waarschijnlijk ook niet nodig. Daar de hoofdoprichter zelf tot de doelgroep behoort weet zij zelf goed hoe zij cliënten te woord kan staan en kan helpen. Een maatschappelijk werkende zou misschien wel een nieuwe kijk op het probleem kunnen geven door middel van voorlichting bij deze stichting.

6.2 Stichting Humanitas

De stichting Humanitas heeft een zelfhulpgroep voor transseksuelen. Aangezien er een geleidelijke schaal tussen travestie en transseksualiteit bestaat (zie hoofdstuk 5) wil ik deze hulpgroep wel even noemen. Er zijn mensen die twijfelen of zij nu travestiet zijn of toch transseksueel. Deze mensen kunnen deze groep ook bezoeken. Maar de hulpverlening is specifiek gericht op mensen met transseksuele gevoelens. Vrijwel uniek is dat deze stichting ook een werkgroep heeft voor vrouw -man transseksuelen. Voor deze doelgroep is er verder weinig informatie en steun te vinden. Natuurlijk zijn de vrouw -man transseksuelen welkom op de T&T- avonden maar daar vinden zij maar weinig gelijkgestemden. Deze zelfhulpgroep bestaat uit een professionele hulpverlener en een aantal vrijwilligers. De professionele hulpverlener is een maatschappelijk werker die veelal een coördinerende functie heeft. De vrijwilligers zijn ingewijden waaruit blijkt deze mensen waarschijnlijk toch de aangewezen personen zijn om cliënten te woord te staan.

6.3 De Genderstichting

De Genderstichting neemt plaats in het VU- Ziekenhuis te Amsterdam. Dit Genderteam, zoals het ook vaak benoemd wordt, is op zijn gebied de grootste in Nederland.

Het team richt zich op de begeleiding en behandeling van transseksuelen. Het team bestaat uit zeventien specialisten waaronder psychologen, artsen, specialisten en plastisch chirurgen. De tussenpersoon tussen de patiënten en deze specialisten is coördinator Jos Megens.

Door veel in de publiciteit te treden met deze stichting en hun werkwijze is de acceptatie van transseksualiteit in Nederland de laatste jaren toegenomen .

6.4 Werkgroep Facet

De werkgroep Facet is een landelijke zelfhulpgroep, vooral gericht op travestie in huwelijk en relatie. Wanneer men problemen heeft met partner en relatie in verband met travestie dan kan men deze werkgroep benaderen. (Tel: 0402415475 of 0548614234).

Ook deze stichting is opgericht door ingewijden (zowel travestieten als hun partners).

Naar mijn mening zou ook bij deze groep een maatschappelijk werkende een ander en/of nieuw licht kunnen werpen op eventuele problemen van de travestiet en zijn omgeving.

De hulpverlener zou uitleg kunnen geven over de opvattingen die in onze maatschappij heersen over minderheden. Ook zou de hulpverlener wat kunnen vertellen over bijvoorbeeld de verschillende theorieën en de psychologie op dit gebied.

6.5 Huisarts

De ervaring van de meeste travestieten in Nederland is dat de huisartsen weinig weten over het fenomeen travestie. Vooral dertig jaar geleden toen de travestiet zelf ook niet kon benoemen wat hem "mankeerde" werd hij bij de huisarts weinig wijzer.

Vaak verwees de huisarts door naar psychiaters en psychiatrische instellingen. Hier werden theorieën en experimenten uitgeprobeerd om de travestiet van zijn gevoelens af te helpen. Later onderzoek wijst uit dat travestie niet te genezen is (zie hoofdstuk 5)

6.6 R.I.A.G.G.

De algemene ervaring van travestieten die onder behandeling van het R.I.A.G.G. zijn geweest is dat het onderwerp travestie als het überhaupt aan werd gesneden niet erg diep werd behandeld. Het is natuurlijk bij elke hulpverlener anders hoe en wanneer het onderwerp wordt aangesneden.

7 Werkgroep Travestie en Transseksualiteit

De werkgroep Travestie en Transseksualiteit is één van de belangrijkste instanties ter bevordering van de acceptatie van travestie in Nederland.

7.1 Oprichting van de werkgroep

In 1946 werd de N.V.S.H. (Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming) opgericht. Deze organisatie richt zich vooral op het informatie verstrekken aan -en het organiseren van activiteiten voor seksuele minderheden. Dit gebeurt veelal op vrijwillige basis.

De N.V.S.H. helpt verschillende werkgroepen op te starten en verleent ook een ondersteunende functie bij de werkzaamheden van de werkgroepen. De werkgroep Travestie en Transseksualiteit (hierna werkgroep T&T genoemd) is hier een voorbeeld van. Andere voorbeelden zijn bijvoorbeeld de BI-groep (hulpverlening aan Bi - seksuelen) of de werkgroep pedofilie.

De werkgroep T&T werd opgericht in februari 1970 in Amsterdam. In sommige andere steden waar ook een N.V.S.H. aanwezig was nam de werkgroep ook plaats. Het aantal steden waar een werkgroep T&T aanwezig is is sinds 1970 gegroeid en in verloop der tijd zijn er ook weer wat werkgroepen afgevallen (bijvoorbeeld Den Haag en Alkmaar). In deze steden was het aantal bezoekers te klein of was er te weinig animo om de werkgroep geldelijk en/of geestelijk te ondersteunen.

7.2 Doel van de werkgroep

Het doel van de werkgroep T&T is het ondersteunen en informatie geven aan mensen met genderdysforie, het integreren van mensen met genderdysforie in de samenleving en het organiseren van een maandelijkse soosavond in het gebouw van de N.V.S.H. (of in een buurtcentrum wanneer de N.V.S.H. niet beschikbaar is).

De N.V.S.H heeft ook een algemene Telefonische HulpDienst. Als hier hulpvragen binnenkomen die met genderdysforie te maken hebben worden die doorverwezen naar de Telefonische Hulpdienst van de werkgroep die één keer in de maand ook zitting heeft in het desbetreffende N.V.S.H.- gebouw. Bij noodgevallen kunnen mensen doorverwezen worden naar een telefoonnummer van een vrijwilliger van de werkgroep thuis. Met al deze werkzaamheden probeert de werkgroep T&T de acceptatie van travestie en transseksualiteit in Nederland te bevorderen.

7.3 Landelijke Kontakt Groep- T&T

Sinds 1983 bestaat er een overkoepelende vereniging; de Landelijke Kontakt Groep (LKG)- T&T. Hierin zijn alle werkgroepen uit de verschillende steden vertegenwoordigd.

De hoofdtaak van deze overkoepelende werkgroep is het contact houden tussen de verschillende werkgroepen om de activiteiten zo goed mogelijk af te stemmen. Wanneer er nieuwe informatie, of ander interessant nieuws op de markt komt zal dat via de LKG- T&T de verschillende werkgroepen bereiken.

De LKG- T&T geeft ook een twee maandelijks blad uit "Transformatie" genaamd. In dit blad staan allerlei tips, nieuwtjes, contactadvertenties, adviezen en activiteiten aangegeven. Ook kan men persoonlijke verhalen en gedichten insturen. Verder is er een internet-site van de LKG-T&T op internet.

7.4 Activiteiten werkgroepen T&T

De verschillende werkgroepen organiseren één keer in de maand een "open avond", ook wel soosavond genoemd. Dit vindt meestal plaats in de sociëteit van de N.V.S.H.

Het doel van deze avonden is een gelegenheid te geven aan o.a. travestieten om "omgekleed" een gezellige avond te beleven en gelijkgeaarden te ontmoeten. Er is een gastvrouw aanwezig die iedereen, die op zo'n avond binnenkomt, verwelkomt en eventueel opvangt als daar behoefte aan is.

De gastvrouw is het eerste aanspreekpunt op de avond wat betreft het beantwoorden van vragen naar advies en informatie.

Zij heeft de capaciteit en gegevens om eventueel door te verwijzen.

Mensen die voor het eerst op een T&T open avond komen hebben vaak vragen over kleding, make-up en andere vrouwelijke attributen. Verder kunnen zij informatie krijgen over waar zij gerust uit kunnen gaan of in welk restaurant zij gerust kunnen eten.

De gastvrouw houdt in de gaten wie er binnenkomt op zo'n open avond. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat er mensen komen om "aapjes te kijken". Partners, familie en vrienden van vaste bezoekers zijn natuurlijk zeer welkom en hun bezoek wordt zeer gewaardeerd. Ook studenten die scripties of andere afstudeeropdrachten moeten volbrengen zijn welkom mits zij zeer discreet met informatie en eventueel foto of filmmateriaal omgaan. Anonimiteit van de bezoekers (wanneer gewenst) staat bij deze avond voorop. Er is tevens een kleedruimte aanwezig waar mensen zich kunnen verkleden als zij daar elders geen gelegenheid voor hebben.

Elk jaar wordt de Thea Wikkkel (oprichtster van de werkgroep T&T, Amsterdam) bokaal uitgereikt. Deze bokaal gaat op de verjaardag van de T&T in februari naar een belangrijk persoon in de T&T-wereld.

In 1997 ging de bokaal van Jos Megens (coördinator van het Genderteam). In 1998 ging de bokaal naar Paul Vennix (psycholoog die uitgebreid onderzoek gedaan heeft naar travestie in Nederland en Vlaanderen). In 1999 ging de bokaal naar de oprichtster en gastvrouw van de werkgroep in Hoorn. Het boek "Vriendinnen onder elkaar" van Mieke de Waal uit 1982 schetst een beeld van de T&T-avonden.

Dit boek stamt uit 1982 en als ik het lees kan ik bijna geen vergelijkingen maken met mijn ervaringen en de ervaringen die Mieke de Waal beschrijft. Mieke de Waal beschrijft de avonden als praatgroep-avonden waar vaak door mensen en organisaties van buiten informatie wordt gegeven. Hier heb ik persoonlijk weinig van meegekregen en volgens ingewijden werd dat vroeger ook meer gedaan. Ook in de sfeer die Mieke beschrijft kan ik mij persoonlijk niet vinden. Zij beschrijft bijvoorbeeld de grote afstand tussen de travestieten en transseksuelen op zo'n avond en de soms snerende opmerkingen die er over en weer worden gemaakt over elkaars uiterlijk.

Het boek is zeventien jaar geleden geschreven en het is dus logisch dat ik daar wat vreemd tegenaan kijk.

7.5 *Mijn mening over de werkgroep T&T*

Ik heb een aantal jaren, twee keer in de maand een T&T- avond bezocht (en bezoek nog steeds) in twee verschillende steden. Het verschil tussen deze avonden ervaar ik als redelijk groot. Op papier is de sfeer op deze avonden moeilijk te beschrijven. Het viel mij in elk geval op dat het bezoekers aantal in stad A. veel groter is dan in stad B. De sfeer in stad A. is losser en gezelliger maar dat is natuurlijk vanuit mijn eigen opzicht gezegd. In stad A. is er weinig scheiding tussen aan de ene kant de transseksuelen en aan de andere kant de travestieten.

In stad B. trekken vooral de transseksuelen intensief met elkaar op waardoor je vanzelf een tweedeling krijgt.

Ook de bezoekersdifferentiatie was verschillend. In stad A. komen er vaak familieleden, partners en vrienden mee. In B. is dat aanzienlijk minder.

Ik ervaar mijn bezoeken aan de open avonden als zeer prettig. Ik word altijd warm onthaald en mag alles vragen wat ik wil. Ik heb gemerkt dat als je als "buitenstaander" binnenkomt in de T&T- "cultuur", je vooral eerst vertrouwen moet wekken bij de bezoekers.

Je moet laten merken dat je niet alleen "aapjes komt kijken" maar echt interesse voor de doelstelling van de werkgroep hebt.

Als je eenmaal bekend en "ingewijd" bent gaan mensen hun verhaal vertellen en kom je steeds mee te weten over genderdysforie en wat er allemaal bij komt kijken.

Ik ben overigens van mening dat de T&T- werkgroep de meest toegankelijke hulpverleningsinstantie is voor travestieten. Dit omdat iedereen zonder schaamte de open avonden kan bezoeken en daar in principe kan doen wat hij wil.

Het is niet verplicht om te bewijzen dat je travestiet bent door je om te kleden. De bezoeker kan voordat hij/ zij een avond gaat bezoeken altijd telefonisch contact hebben met een ingewijde om informatie en aanmoediging te krijgen.

De organisatie is behoorlijk gelijkmatig verdeeld over Nederland waardoor mensen sneller geneigd zijn om een open avond te bezoeken.

Men hoeft namelijk niet alleen in de buurt van de eigen woonplaats terecht te kunnen maar kan zo dan ook eens een andere stad bezoeken en veilig en vriendelijk opgevangen worden.

Deze zelfhulpgroep heeft altijd op vrijwilligers gedraaid die zelf tot de doelgroep behoren. Zij doen dit onder enige sturing van de vrijwilligers van de NVSH die wat meer gericht zijn op het coördineren van de verschillende werkgroepen.

Ik ben persoonlijk van mening dat het best enig nut zou kunnen hebben als er werd gepolst onder de bezoekers van de open avonden of zij behoefte hebben aan professionele hulp van bijvoorbeeld een maatschappelijk werker. Tijdens mijn bezoeken heb ik mij niet bewust opgesteld als een maatschappelijk werkende maar ik kon voelen dat mensen behoefte hebben aan praten met een geïnteresseerd iemand. Wanneer dit in combinatie kan gaan met advies, wat een hulpverlener eventueel kan geven, zou dat een goede zaak zijn.

8 Ontmoeten van gelijkgeaarden

Dit hoofdstuk probeert inzicht te bieden in wat er zoal in Nederland leeft onder travestieten en wat zij ondernemen. Het kan inzicht bieden in hoe het leven er enigszins uit kan zien wanneer een travestiet naar buiten treedt. Voor de meesten gaat dit niet zomaar (zie hoofdstuk 5) Dit hoofdstuk is tevens een praktisch handvat voor de ondernemende travestieten.

Buiten de Landelijke Kontakt Groep Travestie en Transseksualiteit (kortweg T&T genoemd, zie hoofdstuk 7) zijn er andere plaatsen waar travestieten elkaar kunnen treffen. Natuurlijk kun je als "dappere" travestiet elke willekeurige horecagelegenheid of winkel binnenstappen. Veel travestieten doen dit echter niet onbezonnen, uit angst voor herkenning. Ook het uitbreken van scheldpartijtjes en andere vervelende taferelen loopt men liever uit de weg. Ook heb je dan de kans dat je "de enige" bent.

8.1 Café, restaurant, disco

Onze hoofdstad Amsterdam staat voor veel travestieten bekend als redelijk veilig en ook zeer gezellig voor de ondernemende travestiet.

Wie een gezellige avond wil beleven kan bijvoorbeeld gaan eten in "t Sluisje" een bekend travestie - restaurant. Voor wie daarna nog wil doorgaan zijn er enkele travestie - vriendelijke cafés (Een uitgebreide adressen lijst vind staat in de bijlagen).

Ook in de andere drie grote steden zijn er enkele geschikte gelegenheden voor travestieten (maar daar houdt de bekendheid qua uitgaan wel mee op). Deze horecagelegenheden geven de travestiet gelegenheid om zichzelf te kunnen ontspannen en om plezier te hebben. Aangezien menig travestiet nog terughoudendheid ondervind met het bezoeken van horecagelegenheden vind ik persoonlijk dat het aantal travestie - vriendelijke gelegenheden behouden zouden moeten blijven al dan niet vergroot zou moeten worden.

Ik vind ook dat deze gelegenheden zeer prettig zijn om als "echte" vrouw te vertoeven. Er hangt een hele andere sfeer dan in een "gewoon" café of restaurant.

Deze sfeer ervaar ik als gemoedelijk en plezierig. Deze opvatting is natuurlijk mijn persoonlijke smaak.

8.2 Winkelen

Wat winkelen betreft is Amsterdam redelijk veilig voor de travestiet. In Amsterdam zijn er gemiddeld meer travestieten die als vrouw gaan winkelen dan in bijvoorbeeld Den Haag of Utrecht. In Amsterdam zal men minder raar opkijken als men een man in dameskleding tegenkomt in een warenhuis of een boutique. Er zijn ook een aantal winkels die bekend staan als travestievriendelijk of die speciale dingen verkopen voor travestieten en speciale service leveren. (zie de adressen in de bijlage)

8.3 Media, muziek, boeken, films

De meeste travestieten komen erachter dat ze niet "alleen op de wereld" zijn met deze gevoelens door toevallig iets te lezen of te zien op de televisie of een film. Vaak wordt er iets gelezen of gezien waardoor men de moed krijgt om met iemand over de gevoelens te praten. De laatste jaren heeft de media negatieve en positieve invloed gehad op de denkwijze (en daaruit voortvloeiend de acceptatie) van de Nederlanders over travestie.

Vooraf de laatste tien jaar is er op de Nederlandse televisie meer bekendheid gegeven aan travestie. Sommige van deze uitzendingen hebben een positieve bekendheid gemaakt aan de grootste groep travestieten (de heteroseksuele travestieten). Door uitzendingen zoals: "Lief en Leed" en "Catherine" (RTL-4) is er meer zicht en duidelijkheid gekomen op de leefwereld van de heteroseksuele travestiet. Duidelijk werd dat deze groep 80% van de travestieten in Nederland vormt en dat er nog veel problemen mee gepaard gaan.

Vooraf voor de omgeving van de travestieten hebben deze uitzendingen een verhelderende werking gehad.

Ook documentaires van o.a. Jambers en televisie -films als: "Zijn de gordijnen dicht?" brengen een verhelderend beeld van de heteroseksuele travestiet.

Deze heteroseksuele travestieten zijn over het algemeen minder blij met uitzendingen als; "De Travestieshow" (Veronica), "Jerry Springer" (SBS-6) en "Lenferink" (RTL-4).

Deze uitzendingen schetsen de vrolijkheid en de seksualiteit die vaak met homo- travestie samengaan.

De geleidende schaal tussen travestie, transgenderisme en transseksualiteit (zie hoofdstuk 3) wordt in deze uitzendingen niet echt duidelijk en zorgen dus voor misverstanden.

In de loop van deze eeuw zijn er tientallen films gemaakt waar het onderwerp travestie of transseksualiteit in voorkomt. In veel films word het fenomeen travestie gebruikt door mannen (en soms vrouwen) om iets te bereiken. Voorbeelden van die films zijn; "Tootsie", "Mrs. Doubtfire", "Some like it Hot" en "Victor/ Victoria". De meest bekende serieuzere films zijn onder andere: "The adventures of Priscilla, queen of the desert", "The crying game" en "Yentl". In deze verhalen wordt de travestie en transseksualiteit afgebeeld zoals het in werkelijkheid ook kan zijn.

In de hedendaagse muziekwereld is er ook iets van het fenomeen travestie terug te vinden. In de jaren tachtig waren David Bowie en Boy George heel bekend. David Bowie was meer het androgyne type die speelde met een imago tussen man en vrouw in. Boy George was meer een travestiet die zich graag als vrouw voordeed en die hield van het spelen met make-up en kleding. Andere travestie artiesten waren Sylvester (Amerika) en Richenel (Nederland). Ook de befaamde rockband Queen (Engeland) met de spraakmakende voorman Freddie Mercury laten in hun videoclips wat travestie doorschemeren.

Hun bekendste videoclip is dan "I want to break free " waarin alle vier de band leden zich in vrouwenkleding hullen.

Wanneer men iets over travestie wil lezen is er genoeg materiaal. Helaas zijn de meeste boeken van buitenlandse afkomst en in Nederland dus niet zo makkelijk te krijgen.

Onder andere in het boek "Cherchez la femme" van Marjolein Rotsteeg vindt men een uitgebreide literatuurlijst.

9 Samenvatting en conclusie

9.1 Samenvatting

Deze scriptie gaat over het "fenomeen" travestie en in hoeverre travestie geaccepteerd wordt in Nederland. Er wordt ook naar de rol van hulpverleningsinstanties gekeken in verband met travestie. Door de scriptie heen wordt de rol van de hulpverlener genoemd. Er wordt naar oplossingen gezocht op individueel en maatschappelijk gebied voor zover dat mogelijk is.

Ter verduidelijking van het woord travestie zijn er in hoofdstuk 2 een aantal begrippen voorgelegd die verduidelijking moeten geven. Ook wordt in dit hoofdstuk de verschillen aangegeven tussen verschillende vormen van genderdysforie (onvrede over het eigen geslacht) en de geleidende schaal die daar tussen bestaat (uitgewerkt in hoofdstuk 5). In hoofdstuk 3 worden er een aantal beschrijvingen en theorieën gegeven die een aantal zienswijzen op travestie kunnen voortbrengen. Het is aan de lezer wat hem/haar het meeste aanspreekt. Zoals in het hoofdstuk duidelijk wordt is er geen vaste, bewezen verklaring voor travestiegevoelens.

Hoofdstuk 4 gaat als soort van illustratie kort in op een stukje geschiedenis van de afgelopen eeuwen in verband met travestiebeleving.

In hoofdstuk 5 worden de meest gestelde vragen en de meest voorkomende problemen beschreven. Hieruit volgt een beschrijving van de bestaande hulpverleningsinstanties in hoofdstuk 6. In de hoofdstukken 7 en 8 wordt beschreven waar een travestiet met zijn problemen naar toe kan en waar hij/zij meer te weten kan komen over zijn gevoelens en over anderen die die gevoelens delen.

9.2 Conclusie

Kijkend naar de probleemstelling waren daar twee vragen:

1. In hoeverre wordt travestie geaccepteerd in Nederland? En
2. Wat is de rol van de hulpverlening daarbij?

Concluderend kun je over vraag 1. stellen dat de maatschappelijke en zelfacceptatie, vooral mede door de werkgroep T&T, in de laatste dertig jaar verhoogd is. Gedurende de geschiedenis van de laatste eeuwen is er in alle delen van de wereld een golfbeweging te zien in de acceptatie van travestie onder de mensheid. Maar dit werkstuk is gespits op de situatie in Nederland van de laatste twintig jaar. Daarnaast onderzoekend kijkend kun je zeggen dat de maatschappelijk acceptatie van travestie toegenomen is en daarmee ook de openheid van de individuele persoon zelf over het onderwerp. Je kunt zien dat er organisaties in het leven geroepen zijn, zoals onder andere de zelfhulpgroepen; werkgroep T&T en Facet, om informatie en ondersteuning te bieden aan de travestieten en hun omgeving. De Landelijke Kontakt Groep T&T en Stichting Rene(e) hebben veel betekend voor de landelijke bekendheid van het bestaan van de hetero – travestiet en zijn problemen en ervaringen. Ouderen die het jarenlang verborgen hielden dat zij travestiegevoelens hebben durven daar steeds meer voor uit te komen, zij durven vaker voor zichzelf te kiezen. Zij doen dat dan vooral voor hun eigen bevrediging en niet bepaald voor de maatschappelijke acceptatie. Mede door de media is de bekendheid rondom het fenomeen travestie toegenomen. Nederlanders kunnen nu door middel van talkshows en serieuze documentaires een beeld krijgen wat de belevingswereld van een travestiet kan zijn. Het kan niet gezegd worden dat het taboe er niet meer is. Helaas melden zich nog steeds mensen aan bij de verschillende hulpgroepen om hen op weg te helpen en hen te steunen in de zelfacceptatie.

Men kan zich afvragen of de maatschappelijke acceptatie nog wel verder geforceerd moet worden. Op een gegeven moment houdt de wil van mensen om zich in te spannen om iets te accepteren op. Zij stellen zich dan vaak ongeïnteresseerd of neutraal op. Dit geldt voor de acceptatie van meerdere minderheden; mensen interesseren zich ervoor of niet. Het is een klein percentage van de Nederlandse bevolking die echt in opstand komt tegen bepaalde minderheden en dan nog vaak alleen als zij ermee geconfronteerd worden. In deze scriptie komt ook voornamelijk de zelfacceptatie aan bod.

Concluderend over vraag 2 kun je zeggen dat de rol van de hulpverlening vooral ligt bij de instanties die toegespits zijn op cliënten met genderdysforie. Wanneer een cliënt met vragen zich went tot instellingen voor deze doelgroep zal hij/zij een luisterend en, belangrijker, een begrijpend oor vinden. Daarom is het nu belangrijk dat werknemers bij huisartsen, R.I.A.G.G, algemeen maatschappelijk werk en ziekenhuizen deze adressen bij de hand hebben, zodat de hulpverleners kunnen doorverwijzen op een goede manier. De voorlichting zou meer uitgebreid moeten worden en er

zouden themadagen aan het onderwerp besteed kunnen worden. Ook op sociale opleidingen zou er aandacht moeten worden besteed aan onder andere travestie en de andere levensvormen die samenhangen met persoonsidentiteit en daarbij horende seksualiteit. Deze scriptie behandelt in zijn geheel een opkomend en steeds bekender wordend fenomeen: Travestie. Iedereen in deze maatschappij kan ermee geconfronteerd worden. Het is misschien een handvat voor de werkzaamheden van maatschappelijk werkers in de toekomst.

Op het maatschappelijke vlak zijn de hulpverlening en dienstverlening de aangewezen overkoepelende organisaties om de acceptatie in goede banen te kunnen leiden.

Wat betreft de zelfacceptatie van de travestieten zijn de zelfhulpgroepen de aangewezen instanties op dit moment. Hopelijk kan de professionele hulpverlening een positieve invloed uitoefenen waar dat nodig blijkt te zijn.

10 Bijlagen

10.1 literatuurlijst

Boeken:

d. Waal, M., Vriendinnen onder elkaar, Amsterdam, 1982
Stoute, R., Een goeie travestiet zie je niet, Amsterdam, 1994
Ackroyd, P., Dressing up, Norwich, 1979
Garber, M., Vested interests, New York, 1992
Verschoor, A. en Poortinga, J., Een dubbel bestaan, Amsterdam, 1990
Rotsteeg, M., Cherchez la femme, Amsterdam, 1996
Vennix, P., Travestie in Nederland en Vlaanderen, Delft, 1997
Ned. Ver. Van maatschappelijk werkers, Beroepsprofiel van de maatschappelijk werker, Utrecht, 1995

Artikelen en Tijdschriften:

Franjepoot (zelfhulpgroep voor travestieten), Handleiding over travestie, Antwerpen, 1994
Oskamp, A., Van man tot man uit Sekstant, Den Haag, 1980
Wezenaar, A. en Brink, A., Transcript nr.1 (uitgave stichting Rene(e), Wognum, 1997
v.d Meye, P., De nieuwe sekse (artikel Leidsch dagblad), Leiden, 1997
The Tranny Guide, deel 6 en 7, WayOut Publishing, 1998 en 1999

Werkstukken:

ir Eykelboom, A.J., Het continuüm tussen man en vrouw, Amstelveen, 1997
Oers, J., De vrouw in en naast jezelf over travestie in het huwelijk, Rotterdam, 1982

Foldermateriaal:

LKG T&T Amsterdam, zevende editie, Amsterdam, 1995
NVSH Amsterdam, blauwe folder, Amsterdam, 1996
Stichting Rene(e), Travestie, Wognum, 1997
LKG T&T, transformatie (jaargang 13 nr. 1), Den Haag, 1995

10.2 Bijlage 2 Interviews met travestieten

In het kader van mijn scriptie heb ik enkele interviews gehouden met travestieten. De ontmoetingen en interviews hebben allemaal plaatsgevonden op T&T- avonden in de randstad of per post. Het doel van de interviews is niet zozeer om conclusies te trekken maar meer om ter illustratie te dienen en om meer inzicht te verschaffen in de leefsfeer en gebeurtenissen van enkele travestieten. Ik heb mijn interviews toegespitst op ervaringen met hulpverlening en de acceptatie zoals die door deze individuen beleefd wordt.

Hier volgt een relaas van de interviews;

1. PETRI 61 JAAR

Er zijn bij Petri travestiegevoelens naar boven gekomen toen zij 42 jaar was. Er heeft wel altijd wat gesluimerd op dat gebied zoals het wel eens gebruiken van lippenstift.

Toen Petri 42 jaar was moest zij een blaasoperatie ondergaan waar nogal wat moeilijkheden bij waren die ongeveer twee maanden in beslag namen. Na de operatie kreeg Petri, zoals zij dat beschrijft, een neiging om te vervrouwelijken die niet te onderdrukken viel. Zij verbaasde zich daar erg over en kwam daarover te spreken met de specialist waar zij onder behandeling was.

Deze specialist heeft haar doorverwezen naar de NVSH (Nederlandse Vereniging Seksuele Hervorming) in Amsterdam.

Petri heeft daar gesproken met Thea Wickel (zelf travestiet) die de T&T- avonden (ontmoetingsavonden voor Travestieten en Transseksuelen) op poten heeft gezet. Thea heeft Petri uitgenodigd om een T&T- avond in Amsterdam te bezoeken.

Op haar eerste bezoek heeft Petri gesproken met Anton Verschoor (psycholoog van de Genderstichting, zie hfdst.6) die daar toen een spreekuur had. Het was een kort gesprek waar wel duidelijk uit werd dat er geen weg terug was en dat Petri het moest accepteren dat zij travestiet was (is).

Ondertussen had Petri over haar gevoelens gepraat met haar echtgenote. Samen besloten ze dat het huwelijk toch voor alles ging maar Petri's echtgenote heeft Petri's gevoelens geduld. Zij werkte ook motiverend en dat is altijd zo gebleven. Petri's echtgenote is 1 keer mee geweest naar een T&T-avond in Utrecht. Dit vond zij toch te confronterend. In haar uitleg daarover benadrukt zij dan ook dat zij met een man getrouwd is en niet met een vrouw.

Petri's kinderen hebben nooit geweten over hun vaders travestiebehoefte. De kinderen zijn het huis uit en hebben een relatie dus Petri voelt ook geen behoefte om het nog te vertellen.

Petri bezocht veel T&T- avonden over het hele land zoals in; Den Haag, Utrecht, Eindhoven, Rotterdam en Antwerpen.

Heel belangrijk van de T&T- avonden vindt Petri de opbouwende kritiek en tips die je van anderen kan ontvangen. Dit is iets wat zij op de avonden in Antwerpen minder ondervond. Nu probeert zij nieuwkomers zo mogelijk van goede raad te voorzien.

De invloeden van de T&T op Petri's leven hebben veel bijgedragen aan de zelfacceptatie van Petri. De media hebben niet zoveel invloed gehad op Petri. Ze heeft er weinig op gelet. Wel zag zij figuren als Snip & Snap, André van Duin en Nicky Nicole. Petri vindt dat deze figuren geen bijdrage leveren aan de acceptatie van travestie. Deze mensen worden namelijk door de Nederlanders als "gek" bestempeld.

Er zijn volgens Petri wel een paar aardige dingen op de televisie getoond zoals bijvoorbeeld een aflevering van "Oog in Oog" over travestie en de film Tootsie. Het nadeel van Tootsie is dan weer dat de noodzaak van mensen om aan travestie te doen niet duidelijk wordt.

In films als Tootsie wordt travestie altijd gedaan om een aanwijsbare reden zoals bijvoorbeeld om een baan te krijgen.

Qua acceptatie op straat is er volgens Petri weinig veranderd. Er is altijd wel angst voor oproer waaruit te concluderen valt dat de acceptatie nog erg laag ligt.

Petri vindt het dan ook een goede zaak dat er weer een scriptie over wordt geschreven. Zeker omdat het een scriptie is vanuit een maatschappelijk werk studie. Petri's ervaring is namelijk dat maatschappelijk werkers weinig tot niets weten over travestie. Ze hebben er onvoldoende ervaring mee en weten geen antwoorden.

Petri hoopt dat het mede door scripties als deze gaat veranderen en wil er dus graag aan meewerken.

2. MANON 36 JAAR

Manon woonde in haar jeugd met haar ouders, een zusje en een broertje op een woonboot in Warmond (vlak bij Leiden).

In tegenstelling tot Petri had Manon al in haar vroege jeugd de drang om zich als meisje te kleden. In Manon's jeugd ging dat met periodes. Manon kan zich herinneren al op haar tweede iets gedaan te hebben met travestie. Dit duurde tot haar vijfde. In deze periode accepteerde de ouders van Manon het dat zij zich net zo aankleedde als haar zusje en aan veel "meisjesspelletjes" meedeed.

Toen Manon 4 jaar was vonden haar ouders het niet meer zo leuk. Vooral Manon's moeder was erg bezorgd en wilde de hulp van een dokter inschakelen. Ook werd er met niemand in de omgeving over gepraat.

Het omkleden van Manon gebeurde nu alleen nog maar stiekem en na haar vijfde jaar is ze er helemaal mee gestopt.

Toen Manon twaalf was kwam de drang die altijd aanwezig was, in meer of mindere mate, sterk terug. Manon verkleedde zich toen stiekem, bijvoorbeeld op zolder. Toen Manon zeventien was heeft zij er met haar moeder over gepraat die er toen minder angst voor had. Manon's moeder blijft wel nog erg bezorgd en Manon's vader kan het maar moeilijk accepteren.

Bij Manon vraag ik uitgebreid naar de partners die zij gehad heeft;

Qua acceptatie van de travestie van Manon is er veel verschil tussen de partners. Wat in ieder geval opvalt is dat een partner die uit een burgerlijk gezin uit Drente komt het verschijnsel travestie geheel niet accepteert en dat een partner die maatschappelijk werkende in Amsterdam is geen enkele moeite met Manon's travestie heeft. Een andere partner was teleurgesteld maar kon het binnen bepaalde grenzen accepteren. Manon wilde ook in deze relatie graag de buitenwereld in maar dat ging de partner dus te ver.

Manon hoopt dat de acceptatie van travestie in Nederland nog een hoop zal verbeteren. Manon vindt dat vrouwelijkheid in mannen nog erg onderdrukt wordt terwijl er dan, volgens Manon, meer een balans zou komen tussen het mannelijke en het vrouwelijke.

Manon vind dat wat zij op de televisie ziet nog wel een beetje in de sfeer van bizarheid ligt. Ook de Hollywoodfilms zouden een beetje uit de bizarre sfeer gehaald moeten worden, vind Manon.

Manon heeft ook met hulpverlening te maken gehad; zij is onder behandeling bij een psychiater van de Schorenstichting die gespecialiseerd is in homoseksualiteit en ook veel afweet van genderdysforie.

Bij het RIAGG had Manon angst omdat die instelling niet gespecialiseerd is in genderdysforie, en Manon was op dat moment ook erg jong om erover te praten.

3. GINA 46 JAAR

Net als bij Petri heeft de travestie van Gina tot haar veertigste jaar gesluimerd. Toen Gina bijv. 15 jaar was verkleetde ze zich wel eens als meisje maar niet regelmatig. (Gina woonde toen in Leeuwarden). Gina's moeder vond het best leuk dat Gina dat deed, Gina's vader had er meer moeite mee en vond het zeker niet leuk.

Pas toen Gina 40 jaar was en inmiddels in Delft in een woongroep woonde ging zij travestie echt beleven. Doordat Gina in deze woongroep woonde was ze erg vrij in haar doen en laten. Vooral de meisjes en vrouwen in de woongroep vonden het te gek om mee te maken hoe Gina het allemaal beleefde. Ze waren geïnteresseerd in de kleding en wilde meer weten over het "vrouw zijn". De jongens in de woongroep accepteerde het niet maar lieten Gina wel in hun waarde. Gina is heel positief over hoe mensen op haar reageren als travestiet. Zij vertelt dat niemand nog nooit echt heeft kwaadgesproken over haar. Er worden soms best geintjes gemaakt en Gina vind het dan belangrijk dat die niet achter haar rug om worden gemaakt. Zij voelt zich dus geaccepteerd bijvoorbeeld op straat en in het uitgaansleven. Alleen krijgt zij minder leuke reacties als mensen dronken zijn en agressie vertonen.

Gina voelt zich heel sterk sinds zij de travestie uitgebreid "ontdekt" heeft. Ze heeft het gevoel iets overwonnen te hebben wat al heel lang in haar zat. Door die kracht vertelt zij ook iedereen in haar omgeving dat ze travestiet is.

Over de media vertelt Gina dat wat ze op de televisie ziet veel show is en dat er veel wordt geassocieerd met homoseksualiteit.

Dat vindt ze minder goed. En als er een serieus programma over travestie is komen weer alleen de problemen naar voren. Gina vindt dat in deze programma's het plezier van de travestie weer niet naar voren komt.

Over de hulpverlening kan Gina zeggen dat ze zich heeft verbaasd dat haar huisarts niets over travestie wist terwijl hij toch al 10 jaar een praktijk had en minstens 2000 mensen behandeld had. Na enige studie van de huisarts heeft die Gina geadviseerd om Anton Verschoor te bellen. Wat Gina over het algemeen hoort over hulpverlening bij travestie is dat het problematisch is door te weinig ervaring en voorlichting.

4. Steve (vrouw-man travestiet)

Al heel vroeg ontdekte Steve dat hij (biologisch "zij") anders was dan andere meisjes. Meisjesdingen (barbies en handwerken) was niets voor hem. Hij ging veel liever met de jongens uit de buurt kenen. Van zijn ouders kreeg hij dan ook cadeaus als een skelter en een cowboypak. Zijn ouders en grootouders hebben hem toch nooit iets gevraagd over zijn gedrag.

Tijdens het spelen van "vadertje en moedertje" wilde Steve altijd de mannelijke rol op zich nemen. Pas toen hij naar de middelbare school ging realiseerde hij zich wat er misschien aan de hand was. Hij bleef zich toen ook fel verzetten tegen het dragen van jurken en rokken. Hij pikte liever, tijdens verkleedpartijtjes, de stropdassen en colberts van zijn opa. Het verkleden gaf hem een prettig gevoel, vooral omdat de puberteit erg moeilijk is geweest door allerlei omstandigheden.

Steve zat al vroeg in het café en daar maakten vrienden en kennissen er geen punt van dat Steve zich mannelijk voordeed (doet). Steve denkt dat dit ook te maken heeft met zijn "coming-out" van bi-seksualiteit. Een heleboel jongeren koppelde zijn gedrag aan zijn bi-seksualiteit. Dat het travestie was werd niet echt erkend, dit was meer bekend onder mannen. De uiting van travestie naar de buitenwereld toe gebeurde al aardig vroeg. Dit kwam door de contacten met jongeren die voorliefde hadden voor de jaren '60 (rock en roll). Hiermee ging Steve naar dansfeestjes in een mannenpak met een vetkuif.

Steve heeft nooit echt problemen ondervonden door en met zijn travestie. Steve is klant geweest bij het RIAGG waar travestie wel eens ter sprake is gekomen maar het is nooit echt een probleem geweest. Op dit moment beleeft Steve de travestie niet anders als vroeger. Hij gaat wel nu vaker naar speciale gelegenheden voor travestieten.

Over het algemeen vindt Steve de acceptatie van travestie in Nederland moeizaam verlopen. Steve zegt; " Mensen nemen zeker bij mannen maar gelijk aan dat het homo's zijn terwijl dit maar een klein percentage is van de T&T-ers, ik begrijp dit wel, dit komt door de televisie en de media". En over vrouwen in travestie zegt Steve;" Ik ken dus niemand anders die, net als ik, er voor uitkomt travestiet te zijn, natuurlijk ken ik een heleboel lesbische vrouwen die een colbertje dragen maar of je dit nu travestie moet noemen of een mode, weet ik niet". En als laatste opmerking;" Het moest ooit eens

mogelijk zijn dat iedereen 's morgens voor de kast staat en denkt; wat moet ik aantrekken vandaag, weg met het rollenpatroon wat betreft kleding".

10.3 Bijlage 3:

Kleine selectie van Adressen van hulpverleningsinstanties, winkels en andere uitgaansgelegenheden.

Hulpverlening:
Stichting Nederlands GenderTeam
Vu- Ziekenhuis, coördinator: Jos Megens
De Boelelaan 1117
1081 HV Amsterdam
Postbus 7057
1007 MB Amsterdam
tel: 0204440627, 0205487542

Landelijke Contact Groep Travestie en Transseksualiteit
Vereniging LKG- T&T
Postbus 11575
1001 GN Amsterdam

Werkgroep Travestie en Transseksualiteit afd. Amsterdam
Blauwburgwal 7-9 (N.V.S.H)
tel. werkgroep T&T eerste woensdag van 16.00 tot 18.00 uur
0206226690 Open avond: eerste woensdag 20.00 uur tot 24.00 uur.

Werkgroep Travestie en Transseksualiteit afd. Rotterdam
Schiedamsesingel 139-a
3023 EZ Rotterdam
tel: 0104117359

Werkgroep Travestie en Transseksualiteit afd. Utrecht
Wittevrouwensingel 100
3514 AM Utrecht
tel: 0302718533

Stichting Humanitas (Virgin groep)
Sarfatistraat 6 Amsterdam
tel: 0206262445, 0346353495
Open middag voor M - V transeksuelen derde zondag vanaf 14.00 uur.

FACET zelfhulpgroep Travestie (en partners)
Bennekomseweg 160 Eindhoven
tel: 0402415475, 0548614234

Stichting Rene(e)
Postbus 55
1687 ZH Wognum
3T lijn: 09001122360 (fl.1,= per minuut)
E-mail-adres: renee2@wxs.nl
Home page:<http://home.wxs.nl/~renee2>

Stichting Onafhankelijke Maatschappelijke Dienstverlening
bij Gender-Dysforie (OMD)
Postbus 24
4844 ZG Terheijden
tel: 0765934744

Winkels:
Backstage (pruiken.make-up)

Rozengracht 68-70
1016 NE Amsterdam
tel: 0206221267

Destroy Boots en Shoes
Kalverstraat 12
1012 PC Amsterdam
tel: 0206222348

Foxy Fashion (let op de Foxy Longwearlijn)
Kalverstraat 65
1012 NZ Amsterdam
tel: 0206225175

Uitgaansgelegenheden:
IT, discotheek
Amstelstraat 24, Amsterdam
tel: 0206250111

Club Roxy, discotheek
Oudezijds Voorburgwal 216, Amsterdam
tel: 0206200354

't Sluisje, grillrestaurant, bar
Torensteeg 1, Amsterdam
tel: 0206240813

Strass, gaybar/ dancing
Javastraat 132 (hoek Balistraat), Den Haag
tel: 0703563982

De Vink, gaybar
Schoolstraat 28, Den Haag
tel: 0703650357

Gay Palace, discotheek
Schiedamsesingel 139, Rotterdam
tel: 0104141486

De Danssalon (vooral op zondag "extravagant")
Stationsplein 4
5611 AB Eindhoven
tel: 0402456377

Enkele adressen buiten Nederland:

Londen (Engeland):
Hotels:
Beaver Hotel
57-59 Philbeach Gardens, Earls Court, London
SW5 9ED tel: (0044) 01713734553

Philbeach Hotel
30-31 Philbeach Gardens, Earls Court, London
SW5 9EB tel: (0044) 01713731244
(dit hotel is speciaal gericht op travestiebezoekers, in de bar en het restaurant is het mogelijk om omgekleed iets te gebruiken)

Formule 1 (motel)
Highbridge Road, Barking, Dartford
tel: (0044) 01815070789

Uitgaansgelegenheden:
Heaven (The Powder Room)(Grote Homo - Travestiedisco)
The Arches, Villers Street, London
WC2 tel: (0044) 01718393852

Ted's Place (travestiebar, vooral op donderdag vanaf 21.00 uur) 305A North End Road, London
W14 tel: (0044) 01713859359

The Birdcage club(club voor travestieten 1ste en 3de vrijdag v/d maand)
269 Stepney Way, Stepney Green, London
E1 3DH tel: (0044) 01714239144

Ron Storme's Travestie Extraordinaire (op zaterdagavond om de week een groots travestiefeest)
Stepney's night-club
373 Commercial Road, London
E1 tel: (0044) 01817884154

The Wayout Club (elke zaterdagavond-nacht)
Charlie's club
9 Crosswall
EC 3N tel: (0044) 01813630948

Belgie:
Hotels:
La Potiniere
Place Saint Gery 29-32, Brussel
tel: (0032) 25110125

Uitgaansgelegenheden:
Diva Club (bar-cabaret)
Dambruggestraat 169, 2060, Antwerpen
tel: (0032) 32341768

Duitsland:
Hotels:
Hotel Adria Hof
Ellmenreichstrasse 24, 20099, Hamburg
tel: (0049) 40246280

Hotel Timp
Heumarkt 25, 50667, Keulen
tel: (0049) 2212581409

Uitgaansgelegenheden:
Tingel Tangel/ Moulin Rouge (bar-cabaret)
Mullerstrasse 6-8, 50672, Keulen
tel: (0049) 2212526011